Jacint Verdaguer i Anton Busquets i Punset. Amistat i admiració

Segons s'explica, Verdaguer va improvisar el poema que hi ha esculpit a la Font Vella l'any 1899 quan va venir de visita a Sant Hilari per trobar-se amb el Bisbe Morgades. Li quedaven pocs anys de vida i estava pagant les conseqüències d'haver-se revoltat contra alguns poders que abans l'havien protegit. Res a veure amb el Verdaguer que, per primer cop, visita Sant Hilari quan tenia 20 anys i encara estudiava al seminari de Vic. Guiat per la lectura de *Don Juan de Serrallonga*, de Víctor Balaguer, va anar a Querós per conèixer el mas Serrallonga, esperant trobar descendents del famós bandoler, però només hi va trobar els masovers que no en sabien res.
Tal com hem dit, Mossèn Cinto va desafiar alguns poder fàctics, com el bisbe Morgades o el Marquès de Comillas, fet que va provocar que hagués de deixar de dir missa durant un temps o hagués de viure en la més absoluta pobresa. Tot això també va fer que molts intel·lectuals i amics que li eren propers el deixessin de banda. Però no tothom es va allunyar d'ell. Un grup de joves, entre ells l'Anton Busquets i Punset, li van fer costat. Explicarem, doncs, la relació que es va establir entre tots dos en els últims anys de la vida del poeta. Per entendre-la, cal parlar del testament de Verdaguer.1

El conflicte pel seu llegat

Mossèn Cinto va morir el 10 de juny de 1902 i va ser enterrat a Barcelona en una cerimònia multitudinària. Dies abans, el 17 de maig, havia estat traslladat a Vil·la Joana degut a l'agreujament de la tuberculosi que patia. Gaziel ho descriu així: «Ja feia dies que mossèn Cinto estava greu, i tot Catalunya ho sabia. L'havien portat, amb l'excusa que es refés, però en realitat perquè hi morís, a Vil·la Joana, el casal dels Miralles de Sarrià, situat a l'altre vessant de Vallvidrera (...) La figura del poeta, tan combatuda pels uns i defensada pels altres, ja era una figura mitològica. El caire sacerdotal de Verdaguer i la lluita dramàtica que aquest havia sostingut contra els poderosos de la terra, amb els quals, després de servir-los, havia romput públicament, en campanyes que anaven més enllà de tot el que era acostumat a casa nostra, el convertien, ben segur sense voler-ho ell, en bandera de dretes i esquerres».

En el bàndol de «dretes» és on trobem l'Anton Busquets i Punset. Aquest grup l'havia acompanyat durant els últims anys de la seva vida, editant obres seves i fent recol·lectes de diners per ajudar-lo. Igual que la família biològica de Mossèn Cinto, no veien amb bons ulls que el poeta convisqués amb la vídua i les filles Duran. Aspiraven a ser els gestors de la seva obra i enterrar-lo austerament a Vallvidrera. Verdaguer fa testament el 3 juny i sembla que cedeix a tot el que ells volien: els nomena marmessors dels seus béns (Busquets i Punset també hi consta) i els encomana les formalitats de la seva sepultura. Però el testament tot just té validesa fins el dia 10, quan signa el definitiu. Canvia tots els marmessors i nomena com a hereus universals a les germanes Empar i Mercè Duran Martínez, i al marit de la primera, Amadeu Guri, amb l'obligació de lliurar a la germana de Verdaguer, Francesca, i al seu cunyat, la quarta part de la propietat de les obres literàries.

El canvi de testament, la nit abans de morir, va propiciar que fos enterrat a Barcelona, en un dels comiats més multitudinaris que es recorden amb més de 300.000 persones. En desacord amb l'enterrament que li van brindar els segons marmessors, Busquets i Punset explica a la revista Joventut els «*contrafunerals*» que la Unió Catalanista va celebrar el 23 de juny de 1902 a Folgueroles, oficiats pel bisbe de Vic, Josep Torras i Bages. Ell en va ser

un dels organitzadors i, tal com escriu, van ser: «molt més acordes al caràcter del traspassat».

La relació entre Anton Busquets i Punset i Verdaguer

La relació va començar el 1893, quan Busquets, seminarista a Vic, va visitar Mossèn Cinto a la Gleva, on havia estat confinat pel bisbe Morgades per allunyar-lo de les controvèrsies pastorals. Verdaguer, de 48 anys, i Busquets, de 17, de seguida van connectar. A tall d'exemple, en una carta de 1893, el poeta el va advertir: «no m'agrada el tomb que doneu als vostres cants d'ocells novençà encara».

Al cap de pocs anys, Busquets va deixar el seminari i es va traslladar a Barcelona, on va començar a relacionar-se amb intel·lectuals de l'època. El 1896 va ser un dels membres fundadors de la revista *L'Atlàntida*. El nom de la revista és ja una declaració d'intencions a favor de Verdaguer ja que, a part de lloar el poeta, té com a objectiu recaptar fons per ajudar-lo a superar la precarietat econòmica que patia.

Mossèn Cinto passa uns anys molt durs, especialment des que el bisbe Morgades li prohibeix dir missa. Queda palès al recull que publica amb el nom En defensa pròpia a la premsa barcelonina en dues sèries, la primera signada com a «un sacerdot calumniat» el 1895, i la segona el 1897 amb la firma «un sacerdot perseguit». Finalment, el 1898 es reconcilia amb el bisbe Morgades, i el bisbe de Barcelona, Jaume Català, li assigna la parròquia de Santa Maria de Betlem (Barcelona), on pot tornar a dir missa. En aquest moment, Busquets ja és un seguidor incondicional de Mossèn Cinto. L'ajuda a dir missa, l'aconsella en afers literaris, en coneix totes les obres amb les diverses variants i, juntament amb altres joves, esdevé una companyia constant del poeta. Ell mateix explica que assistia, acompanyat de Verdaguer, a unes tertúlies literàries que organitzava el llibreter de vell Castells en una escaleta del carrer Portaferrissa. Allà van conèixer Valeri Serra i Boldú, que va impulsar la creació de la revista *La creu del Montseny*, i en què els dos també hi acaben vinculats. De fet, la pujada al Matagalls de Verdaguer amb els redactors de La Creu de Montseny la va organitzar Anton Busquets i Punset, que també era membre fundador de l'associació excursionista *Los Montanyenchs*, una entitat dedicada a combinar l'excursionisme amb el catalanisme. La sortida es va dur a terme els dies 2 i 3 de setembre de 1899. Es creu que van seguir el mateix itinerari descrit en una de les narracions del mateix Busquets al seu llibre Del Montseny. Un cop al cim, el grup va llegir un únic poema, Des del Montseny, de Verdaguer, i van emprendre la baixada pel mateix vessant. L'excursió sembla que va inspirar al poeta, encoratjat per Busquets, a crear el recull *Ayres del Montseny*.

A més del poeta i els redactors, també formaven part de l'excursió tres hilariencs: Santiago Ripoll Codina, Victorí Codina Oliva i mossèn Ignasi Rovira, que s'hi va unir des de Sant Hilari. De fet, és ell qui explica que Verdaguer havia vingut a Sant Hilari dos dies abans de fer l'ascensió.

Segona visita a Sant Hilari Sacalm

Aquesta segona visita es va fer amb una certa discreció, ja que l'única font d'informació prové de mossèn Ignasi Rovira, que ho va explicar 24 anys més tard, en un article publicat el 16 d'agost de 1923 a *La Lliroia*. En aquest text, Rovira situa l'estada l'any 1909, però és evident que es tracta d'un error, ja que en aquella data Mossèn Cinto ja havia mort.

El relat explica com Verdaguer va arribar al poble l'últim dia d'agost, amb la diligència procedent d'Hostalric i es va allotjar a la fonda Espanya. L'endemà, després de dir missa i esmorzar, el poeta va fer saber la veritable raó de l'estada a Sant Hilari a mossèn Ignasi Rovira: trobar-se amb el bisbe Morgades, convidat a la Torre de Sant Miquel per «la Sra. Viuda de Villavecchia».

Cap a les vuit del matí, amb una tartana, van anar a Villavechia. Un cop allà, el bisbe Morgades el va rebre immediatament. L'entrevista va durar uns tres quarts d'hora i, segons explica, hi va haver molt bona entesa per part de tots. Aquesta trobada es va produir en un moment significatiu, ja que, el juny de 1899, el bisbe Josep Morgades havia estat nomenat bisbe de Barcelona. És probable que Verdaguer volgués esbrinar quina posició prendria el bisbe abans de la seva entrada a la diòcesi de Barcelona. Segons Rovira, les darreres paraules de Morgades van ser: «Jo el beneeixo amb tot el meu cor». Aquell mateix matí van visitar la Font Vella, i a la tarda, acompanyats de Victorí Codina Oliva i Santiago Ripoll Codina, van fer una excursió a la Font Picant, passant per can Gambada. L'endemà, Mossèn Cinto, muntat en el burro de can Famadas, va emprendre el camí cap a Viladrau i, acompanyat amb tota la redacció de *La Creu del Montseny*, van pujar al Matagalls.

Revista Joventut

El 1900 neix la revista *Joventut*, on Anton Busquets i Punset també hi col·labora. A la publicació s'hi fa una defensa aferrissada de Jacint Verdaguer i, durant els últims dies de la seva vida, informa de l'evolució de la seva malaltia. També serà l'encarregada de publicar el llibre de poemes de Verdaguer, *Ayres del Montseny*, que s'havia gestat durant la pujada al Matagalls amb els redactors de *La Creu del Montseny* i per insistència de l'hilarienc. *La Creu del Montseny* desapareix el 1900 i és a *Joventut* on el poeta publica els textos que configuraran el llibre, que va sortir a la llum la tardor de 1901.

Un cop mort Verdaguer, Busquets i Lluís M. Viada publiquen un altre llibre que recull poemes escrits en diferents publicacions catalanes, *La mellor corona* amb pròleg de l'hilarienc.

És evident que Busquets i Punset va formar part dels últims anys de la vida de Verdaguer i en va ser un ferm defensor fins al final. Quan va morir l'any 1934, vint-i-dos anys després del poeta, els *Annals del periodisme català* en van destacar la pèrdua, recordant-lo com «l'amic predilecte i confident» de Verdaguer, subratllant la rellevància de la seva amistat i la lleialtat que sempre li va demostrar.

Aquesta estima per Verdaguer també es va fer palesa a Sant Hilari, on el ple municipal del 23 d'agost de 1902, només dos mesos després de la seva mort, va decidir canviar el nom de la plaça de *Las huertas* pel de la plaça Jacint Verdaguer.

Bibliografia

BUSQUETS I PUNSET, Anton. «Impresions. 23 de juny». *Joventut*, núm. 125, (1902), pp. 437-438

BUSQUETS I PUNSET, Anton. *Del meu viure rural: narracions*. Sant Hilari Sacalm: Ça-Calm Exprés, 1998.

DURAN TORT, Carola. «Anton Busquets i Punset i el Montseny». *Monografies del Montseny*, núm. 22, (2007): 213-234.

FARRÉ i VILALTA, Imma. «Verdaguer i *Joventut* : història d'una instrumentalització». *Llengua i literatura*, núm. 14, (2003), pp. 45-96. https://raco.cat/index.php/LlenguaLiteratura/article/view/151254

Gaziel, -. *Tots els camins duen a Roma. Memòries 1*. Barcelona: Edicions 62, 1958.

Rovira i Coll, Ignasi. «Mossen Cinto a la nostra vila». *Lliroia*, núm. 22, (1923): 2

Torrent i Fàbregas, Joan. «Mossèn Cinto a Sant Hilari Sacalm. La seva reconciliació amb el bisbe Morgadas». *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. 25, núm. 2, (1981): 69-81. https://raco.cat/index.php/AnnalsGironins/article/view/53920

Valls, Àlvar i Carol, Roser. *Cronologia de Jacint Verdaguer (1845-1902)*. Folgueroles: Verdaguer Edicions, 2023.

Verdaguer, Mossèn Pere. «Antoni Busquets i Punset, poligraf de múltiples apteses». *Annals del Periodisme Català (Internet)*, núm. 11, (1935). https://raco.cat/index.php/annalsperiodismecatala/article/view/265761